

Отже, державна мова у правоохоронній діяльності є не лише засобом формального оформлення правових актів, а й ключовим елементом забезпечення законності, правопорядку та прав людини. Від рівня володіння державною мовою залежить якість правозастосування, ефективність діяльності правоохоронних органів і рівень довіри суспільства до них.

У сучасних умовах значення державної мови у правоохоронній сфері невідмінно зростає. Це обумовлює необхідність підвищення мовної підготовки суб'єктів правоохоронної діяльності, удосконалення мовних стандартів і забезпечення належного контролю за дотриманням мовного законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (зі змін.).
2. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змін.).
4. Бандурка О. М. Теорія держави і права : підручник. Харків : Право, 2021.
5. Тацій В. Я., Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник. Харків : Право, 2022.
6. Шемшученко Ю. С. Правова система України в умовах воєнного стану. Київ : Юридична думка, 2023.

СОКОЛОВ ВЛАДИСЛАВ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

викладач кафедри криміналістичного забезпечення та
судових експертиз навчально-наукового експертно-
криміналістичного інституту Національної академії
внутрішніх справ

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКУМЕНТУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ

Воєнні злочини є однією з найтяжчих категорій міжнародних злочинів, що становлять серйозне порушення норм міжнародного гуманітарного права. Основні норми, що визначають поняття та відповідальність за воєнні злочини, закріплені у Женевських конвенціях 1949 року та Римському статуті Міжнародного кримінального суду.

Історично проблема притягнення до відповідальності за воєнні злочини набула особливого значення після Другої світової війни. Саме тоді були створені Нюрнберзький та Токійський міжнародні військові трибунали, які вперше заклали основи міжнародного кримінального правосуддя щодо осіб, винних у тяжких порушеннях законів і звичаїв війни. У подальшому міжнародна спільнота розвивала механізми притягнення до відповідальності через створення спеціальних трибуналів щодо злочинів у колишній Югославії та Руанді, а також через діяльність Міжнародного кримінального суду.

На жаль, проблема воєнних злочинів набула особливої актуальності для України після початку збройної агресії Російської Федерації. З 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення у 2022 році, на території України було зафіксовано численні факти порушення міжнародного гуманітарного права.

При дослідженні цього питання важливо розмежовувати поняття військового та воєнного злочину. Воєнні злочини - міжнародні злочини, порушення міжнародних законів та звичаїв війни. Воєнні злочини перераховані в статті 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду. Військові злочини - (стаття 401 КК України) кримінальні правопорушення проти встановленого законодавством України порядку несення або проходження військової служби. На відміну від воєнних злочинів, військові злочини можуть вчинятися не тільки під час війни, а й в мирний час (наприклад, порушення статутних

взаємовідносин, непокора начальству, знищення або пошкодження військового майна) [2].

Воєнні злочини можна розділити на два види: а) серйозні порушення Женевських конвенцій 1949 року, а саме навмисні вбивства, катування, спричинення страждань, депортація населення, взяття заручників тощо; б) інші серйозні порушення законів і звичаїв війни (навмисні напади на цивільне населення та об'єкти, персонал і транспорт гуманітарної допомоги, вбивство і поранення воюючих осіб, що склали зброю, неналежне використання прапора ворога, умисні напади на релігійні, культурні, історичні об'єкти, шпиталі, заява про те, що пощади не буде, пограбування міст тощо) (ст. 8 Статуту Міжнародного кримінального суду) [2].

З розвитком сучасних технологій спостерігається активне розширення сфер застосування безпілотних літальних апаратів. Сьогодні БПЛА використовуються не лише у військовій, оборонній та рятувальній діяльності, а й як ефективний технічний засіб під час розслідування кримінальних правопорушень.

Ефективність використання БПЛА у досудовому розслідуванні пов'язана з багатим функціоналом та модифікацією нових апаратів [5]. Зокрема, при дослідженні воєнних злочинів в Україні вони є важливим інструментом для збирання доказів та забезпечення належної фіксації злочинів. БПЛА дозволяють ефективно здійснювати моніторинг великих територій, отримувати фото- та відеодокази в режимі реального часу, а також сприяють точному картографуванню місць подій. Це має важливе значення у процесі збирання інформації, документування воєнних злочинів та подальшого притягнення винних осіб до відповідальності. Окрім того, застосування безпілотних літальних апаратів підвищує безпеку та оперативність проведення слідчих дій, зменшуючи ризики для працівників правоохоронних органів [4].

Як зазначає Погорєцький М. впровадження штучного інтелекту, блокчейну, цифрового аналізу даних, систем біометричної ідентифікації та використання безпілотників значно посилює спроможність правоохоронних органів у зборі, аналізі та збереженні доказів [3].

Власне збирання інформації, доказів та їх фіксація за допомогою БПЛА є одним із ключових елементів документування воєнних злочинів. Наприклад, М. Пашковський слушно зазначає, що нині спостерігається залучення нових ресурсів, які раніше або не були доступні для національної системи кримінальної юстиції, або не використовувалися у таких масштабах саме для розслідування воєнних злочинів. До таких ресурсів належать, зокрема, мобільні ДНК-лабораторії, БПЛА для фіксації місця події та важкодоступних ділянок місцевості, 3D-сканери, а також системи штучного інтелекту, що застосовуються для аналізу та обробки цифрової інформації [1].

На практиці використання БПЛА для забезпечення криміналістичного документування воєнних злочинів застосовувалося під час виявлення масових поховань на деокупованих територіях України з метою належної фіксації обстановки місця події та збирання доказової інформації. Завдяки використанню безпілотних літальних апаратів неодноразово фіксувалися грубі порушення норм міжнародного гуманітарного права, вчинені російськими військовими, зокрема злочини проти цивільного населення та права людини на життя. Серед таких випадків - оприлюднені відеоматеріали, на яких зафіксовано застосування російського FPV-дрона проти незброєних мирних жителів [6].

Так, криміналістичні можливості БПЛА полягають у здійсненні аерофотозйомки та відеофіксації місця події, визначенні координат і геоприв'язці доказів, а також у створенні 3D-моделей місця злочину. Крім того, використання безпілотних літальних апаратів дозволяє документувати наслідки обстрілів, фіксувати розташування уламків, вирв від вибухів та руйнування об'єктів цивільної інфраструктури.

Водночас, попри значні переваги застосування безпілотних літальних апаратів під час документування воєнних злочинів, існує низка проблемних аспектів їх використання. Зокрема, однією з актуальних проблем є відсутність чітко врегульованих методичних рекомендацій щодо використання БПЛА під час проведення слідчих (розшукових) дій та фіксації доказової інформації. Крім того, потребують належного врегулювання питання процесуального оформлення та допустимості доказів, отриманих за допомогою БПЛА, у кримінальному

провадженні. Важливим є також забезпечення належної підготовки фахівців, які здійснюють керування безпілотними системами та обробку отриманих даних.

Отже, подальше удосконалення нормативно-правового та методичного забезпечення використання БПЛА є необхідною умовою підвищення ефективності криміналістичного документування воєнних злочинів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пашковський М. І. Стандарти розслідування воєнних злочинів як інструмент посилення спроможності національної системи кримінальної юстиції // *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 9. URL: https://lsej.org.ua/9_2025/55.pdf (дата звернення: 31.03.2026).
2. Питання та відповіді щодо воєнних злочинів // Офіс Генерального прокурора України. Єдиний державний портал документування воєнних злочинів. URL: <https://warcrimes.gov.ua/qa.html> (дата звернення: 31.03.2026).
3. Погорецький М. А. Застосування новітніх технологій у розслідуванні та доказуванні воєнних злочинів (проблемні питання) // *Вісник кримінального судочинства*. 2023. № 3–4. С. 84–102. URL: https://vkslaw.knu.ua/wp-content/uploads/2025/05/visnyk_krim_sud_3-4_23_v2_250425_avt2-84-102.pdf.
4. Ремінна П. Використання безпілотних літальних апаратів у досудовому розслідуванні, їх використання в дослідженні воєнних злочинів в Україні // *Матеріали наукових заходів Національної академії внутрішніх справ*. Київ, 2024. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/106e281e-f3fa-4aca-8bf0-287509932598/content> (дата звернення: 31.03.2026).
5. Тичина Д. М., Антошук А. О., Перцев Р. В. Криміналістичне забезпечення використання безпілотного літального апарату (дрону) у досудовому розслідуванні // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. – 2023. – Вип. 78, ч. 2. – С. 291–296. – Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f2c64cdd-136b-467e-8354-b16a87ebe132/content> (дата звернення: 31.03.2026).
6. Taradiuk Y. Video shows Russian drone killing white flag-waving civilians and dog, Ukraine opens war crimes investigation // *The Kyiv Independent*. 2025. 4 Nov. URL: <https://kyivindependent.com/investigation-launched-after-russian-troops-stroke-with-drone-civilians-walking-with-white-flag/> (дата звернення: 31.03.2026).

СТЕЦКОВ ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ
Київський інститут Національної гвардії України

ДЕНИСЮК ОЛЕКСАНДР ВАЛЕНТИНОВИЧ
Київський інститут Національної гвардії України

АНАЛІЗ ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВІ ОСНОВИ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Введення воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року суттєво трансформувало завдання Національної гвардії України (далі – НГУ) щодо забезпечення громадської безпеки та порядку [1]. Підрозділи НГУ змушені діяти в умовах підвищеної небезпеки, нестабільної оперативної обстановки, гібридних загроз та обмежень, запроваджених режимом воєнного стану. Водночас громадське життя не припиняється повністю: проводяться офіційні заходи, збори, мітинги, культурні та спортивні події (хоча й у обмеженому форматі), що актуалізує питання організації служби з охорони громадського порядку (далі – ОГП) та забезпечення громадської безпеки (далі – ГБ) [2; 9].